

Pomnik z popiołów

imię i nazwisko

data

klasa

Przeczytaj fragment tekstu Wiesława Kota o książce Hanny Krall w kontekście literatury poruszającej tematykę wojenną i wykonaj podane zadania.

Przywołując [...] kategoryzacje gatunkowe w związku z reportażem Hanny Krall, warto przypomnieć, że zwłaszcza tużpowaenna literatura polska o tematyce martyrologicznej znacząco zbliżyła się do literatury faktu. Maksyma głosząca, że „życie jest ciekawsze od literatury” w „epoce pieców” urealniała się szczególnie drastycznie. Techniki literackie bliskie reportażowi stosowali w książkach poświęconych tematowi martyrologicznemu zarówno Tadeusz Borowski (opowiadania z tomu *Byliśmy w Oświęcimiu*), jak i Zofia Nałkowska, a także autorzy, którzy koncentrowali się na opisie Holocaustu, jak Adolf Rudnicki, Bogdan Wojdowski czy Artur Sandauer.

Tak więc reporterska książka Hanny Krall lokuje się w wyjątkowo szczęśliwym miejscu, na przecięciu gatunków: literatury, która pozbywa się atrybutów literackości tradycyjnej, porażona tematem zbrodni masowej, oraz reportażu, który powinien przekroczyć barierę sprawozdawczości, by nie pozostać zapisem w stylu podręcznika szkolnego.

Hanna Krall złożyła swój reportaż z trzech segmentów – wywiad z Markiem Edelmanem, drukowany wcześniej w prasie, w drugiej części tekstu skonfrontowany został ze światową recepcją tej bezprecedensowej relacji, która układa się pod piórem relacjonującej go reporterki w traktat o dopuszczalnych i niegodziwych formach cenzurowania pamięci. Takie ujęcie problematyki narzuca rozmówca. Marek Edelman stosuje relację zwięzłą, skrajnie odpatetyzowaną, stanowczo dystansuje się od heroicznej wersji wydarzeń.

Krall również wycisza emocje. Koncentruje się na udobitnieniu relacji ocalałego bojownika. „Zagęszczam – tłumaczy w jednym z wywiadów – z wielu zdań robię jedno. Dokładnie takie zdanie mogło nie paść, ale jest prawdziwsze od wypowiedzianego. To jest metoda przypominająca działanie wirówki”.

Relacja pomieszczona na kartach książki nie jest więc prostym zapisem rozmów – jest efektem przetargu między Edelmanem, który ma świadomość, że rzeczywistość getta tylko do pewnego stopnia może być zrozumiała dla współczesnego czytelnika, a reporterką, która chciałaby z tamtego zaginionego świata pojąć jak najwięcej. Także pomiędzy prawdą historyczną, niekiedy drażliwą i niewygodną, która jednak domaga się ujawnienia, i szacunkiem dla zmarłych, którym należy się dyskrecja i tzw. dobra pamięć.

Tak więc rozmowa Krall z Edelmanem ma cechy przetargu, w którym uczestniczą: pamięć, historia, godność i poczucie wstydu. Poza tym w reportażu wyczuwa się stałe napięcie pomiędzy tą wersją historii, jaką podają podręczniki, a jej wycinkowym obrazem, jaki przechował w pamięci pojedynczy świadek. [...]

Ta korekta spojrzenia wydobywa przed oczy czytelnika istotną opozycję, wokół której reportaż został zbudowany. Ustanawia ją kontrast, jaki istnieje pomiędzy faktami historycznymi, które powinny zostać przyjęte z obiektywizmem i dystansem, a społecznym przyzwyczajeniem, wzorcem świadomościowym, przez które owa prawda historyczna musi się przebijać.

Marek Edelman ma wyostrzoną świadomość tego, iż społeczna recepcja jego relacji dokonuje się z udziałem cenzury, która polega na próbie dopasowania niewyobrażalnej tragedii Holocaustu do wyobrażalnych miar ludzkiego nieszczęścia.

Wiesław Kot, *Czytani dzisiaj. Hanna Krall*, Poznań 2000, s. 38–40.

1 Wyjaśnij, dlaczego polska literatura o tematyce wojennej zbliżyła się do literatury faktu.

I p.

2 Co oznacza, że utwór Hanny Krall sytuuje się na przecięciu gatunków literatury i reportażu? 2 p.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3 Wymień trzy elementy, które składają się na utwór Hanny Krall. Z czego wynika taka kompozycja? 2 p.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4 Wytlumacz, na czym polega „metoda wirówki” zastosowana przez Hannę Krall. 1 p.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5 Napisz, efektem jakich przetargów jest relacja, którą otrzymuje ostatecznie czytelnik książki. 2 p.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6 Odpowiedz, z jakim rodzajem cenzury zmagają się obiektywna prawda historyczna w książce Hanny Krall. Jaką ocenę ludzkiej recepcji zawiera ostatnie zdanie tekstu? 2 p.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....